

YORUM

Adnan NAS
adnan.nas@tr.pwc.com

Gerçek Verimlilik ARGE'de

Ülkenin sosyal, siyasal ve ekonomik olarak en geniş kabul gören sorunu olan işsizlik, malum, aynı zamanda nasıl azaltılacağı en az bilinen sorun. Ancak bunun çözümünü güçleştiren faktörlerden birinde, işgücü verimliliğinde de gidecek uzun yolumuz olduğu da açık. Nitekim 2002–2007 arası hızlı büyüme döneminde istihdamın artmayışı, işgücü verimliliğinin artmasına bağlanıyordu. Ne var ki bu artışın gerisinde üretim artışının yeni işgücü istihdam edilmeden gerçekleştirilmesi ya da aynı üretimin işçi çıkararak gerçekleşmesi yatıyordu. Başka bir deyişle verimlilik artışı, üretim süreçlerinin daha fazla katma değer üretecek şekilde değiştirilmesinden ya da teknolojik ilerlemeden kaynaklanmıyordu. Bu tür bir verimlilik artışının ise, yapı değişmeksizin ve aynı teknoloji düzeyinde bir sınırının bulunduğu belli. Üretim yapısının bilgi içeriğini ve teknoloji kullanım düzeyini arttırmak, hem büyümeyi sürdürülebilir kılmak ve rekabet yeteneğini güçlendirmenin, hem de işsizliği belli bir vade içinde aşağı çekmenin başlıca yolu gibi görünüyor.

Doğru ama gecikmiş bir vizyon

Aslına bakılırsa bunun böyle olduğu konusunda, oldukça gecikmiş olsak da, son iki üç yılda eskiyle kıyaslanmayacak bir farkındalık içinde olduğumuz söylenebilir. Özellikle Nisan 2008'de yürürlüğe giren 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun, daha önce 2001 yılında çıkarılan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile sınırlı bir kapsamda başlatılan hamleyi çok daha geniş ve farklı boyutlar içeren bir kapsama kavuşturdu.

Gerçekten de 5746 sayılı Kanun, Arge Merkezi oluşturanların proje şartı aranmaksızın desteklenmesi, şirketlerin “rekabet öncesi işbirliği” çerçevesinde üretecekleri projelerin de kapsama alınması, üniversite mezunu genç girişimci yeteneklerin “teknogirişim sermayesi desteği” ile özendirilmesi, arge çalışanlarının ücretlerinin yüzde 80-90 gibi yüksek oranlarda Gelir Vergisi stopajı istisnasından yararlandırılması, ayrıca SGK primi işveren payının yarısının beş yıl süre

ile Maliye Bakanlığınca karşılanması, yüzde 100 Arge indiriminin indirilemeyen bölümünün her yıl yeniden değerlendirilmesinde artırılması, ülke genelinde arge konusunda hissedilir bir bilinçlenme ve farklılık yaratmıştır. Üstelik arge indiriminin, 500 ve üzerinde arge personeli istihdam eden işletmelerde cari yılda bir önceki yıla oranla sağlanan arge harcaması artışının yarısı kadar artırılması ile küresel şirketlerin arge yatırımlarını Türkiye'ye çekme hedefinin de gözetildiği anlaşılmaktadır.

Yolumuz uzun

Kanun'un yürürlüğe girmesinin ardından çok sayıda firmanın uygulama için başvurduğu, hem tamamlanan proje sayısında, hem de kurulan Arge Merkezi sayısında önemli bir hızlanma olduğu görülüyor. Daha önce 300 civarında olan projeci firma sayısı son bir yıl içinde 1300'ü aştı. 7 Nisan 2010 tarihli Dünya'da yayınlanan ayrıntılı rakamlar, teknoloji ve Arge merkezlerinden yapılan ihracatın 540 milyon doları bulduğunu, ayrıca 56 küresel şirketin Arge merkezi kurduğunu, başta telekomünikasyon, bilişim, ilaç ve otomotiv olmak üzere pek çok şirketin Türkiye'yi Arge gibi stratejik bir konuda üs olarak kullanma eğiliminde olduğunu açıklıyor.

Ne var ki olumlu gelişmeler, bu alandaki çabanın yoğunlaşarak artırılması gereğini ortadan kaldırmıyor. Çünkü Arge harcamalarının yıllık GSMH'ya oranı binde 3 düzeyinden binde 8'e yükselmesine rağmen, OECD ortalaması olan yüzde 2.3'ün çok uzağında. Kaldı ki aradaki mesafeyi kapatmak için bizim daha radikal bir atılıma ihtiyacımız var. ABD'nin ötedenberi yüzde 3 düzeyinde harcama yaptığını, aynı oranı hedeflediğini, Uzakdoğu ülkelerinin bazı yıllarda bu konudaki performanslarını yüzde 10 düzeyine kadar çıkardığını unutmamalıyız. Son bir yıldaki sıçramaya rağmen teknoloji ve Arge merkezlerimizin sayısının ancak 40'a varabildiğini, oysa dünyadaki merkezlerin 2400 olduğunu dikkate almalıyız. Bu merkezlerin, çok ihtiyaç duyduğumuz yenilikçi ve nitelikli işgücü

kapasitemizi arttırmak için de çok önemli olduğu, şimdi 70 bin'e yaklaşan uzman sayısının yetersiz bulunduğu da açık.

Hükümetin konuyla ilgili bir tutarsızlığı düzeltme hazırlığında bulunduğu ve 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun uygulama süresini de, 2013'ten 5746 sayılı kanun gibi 2023'e uzatacağı anlaşılıyor ki bu, konu ile ilgili kararlılığı vurgulaması açısından sevindirici

Kısa vadede öncelik

İhtiyaç duyulan çarpıcı başarı hikayesinin zamana ihtiyaç gösterdiği belli. Ama kısa vadede mevcut farklı mevzuat ve yetkili kutumlar açısından uygulama sorunlarına yol açan çelişkilerin ve eşgüdüm eksikliğinin giderilmesi performansın artmasını sağlayabilir. Gerek vergi teşvikleri, gerekse nakit destekleri konusunda Kurumlar Vergisi Kanunu, 5746 sayılı kanun, ve uygulama tebliğleri, Tübitak ve Sosyal Güvenlik Kurumu genelgeleri arasında yatırımcıları caydırabilecek önemli farklılıklar ve belirsizlikler bulunuyor. Ayrıca KOBİ'lerin daha fazla yararlanması için birden fazla şirketin Arge Merkezi kurması gibi yeni hükümlere de ihtiyaç var.

Ancak iki husus önemli. Birincisi Arge ile ilgili bütün mevzuatın aynı amacı taşıdığı için birbirine benzemesi, ikincisi de dünyadaki başarılı uygulamaların ortalamasının değil tamamının hedef alınması gereği.